MIRELA GORUNESCU

DREPT PENAL. PARTEA SPECIALĂ

Curs universitar

Volumul I

MIRELA GORUNESCU

DREPT PENAL. PARTEA SPECIALĂ

Curs universitar

Volumul I

Universul Juridic
Bucureşti
-2026-

TITLUL I
INFRACŢIUNI CONTRA PERSOANEI

Consideraţii introductive

Aspecte comune infracţiunilor contra persoanei

Înainte de a analiza caracteristicile comune ale infracţiunilor cuprinse în Titlul I, apreciem că se impun a fi făcute câteva consideraţii cu privire la definirea noţiunii de „persoană". Acest demers este important prin prisma faptului că actualul Cod penal foloseşte această noţiune fără a fi definită în concret şi fără a se particulariza dacă indicarea persoanei ca autor sau victimă vizează o persoană fizică şi/sau o persoană juridică, această distincţie rezultând implicit din conţinutul normativ al faptelor incriminate şi din valoarea socială protejată de norma penală [de exemplu, prin raportare la dispoziţiile art. 135 alin. (1) C. pen.[1], teoretic, persoana juridică răspunde penal pentru infracţiunea de omor atât în calitate de autor, cât şi în cea de complice sau instigator].

De regulă, când utilizăm noţiunea de „persoană", ne referim la o fiinţă umană înzestrată cu raţiune şi sensibilitate, născută vie şi cu capacitatea de a interacţiona cu mediul înconjurător. Din punct de vedere juridic, noţiunea de persoană include atât persoana fizică (fiinţa umană), cât şi persoana juridică (entitate abstractă), ambele fiind posesoare de capacitate de folosinţă (titulare de drepturi şi obligaţii) şi capacitate de exerciţiu (având exerciţiul drepturilor şi putând să-şi asume obligaţiile).

Astfel, în art. 25 C. civ., republicat, adoptat prin Legea nr. 287 din 17 iulie 2009, legiuitorul reglementează persoana fizică şi persoana juridică ca fiind subiecte de drept civil, arătând că persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi şi de obligaţii civile, respectiv că persoana juridică este orice formă de organizare care, întrunind condiţiile cerute de lege, este titulară de drepturi şi de obligaţii civile.

De asemenea, referitor la persoana fizică, omul, prin raportare la dispoziţiile art. 34-36 C. civ., drepturile acestuia sunt recunoscute de lege de la momentul concepţiei cu condiţia să se nască viu.

În acest context, prin incriminarea faptelor descrise în cuprinsul Titlului I al Codului Penal ca fiind infracţiuni, legiuitorul a urmărit protejarea vieţii, integrităţii corporale, sănătăţii, libertăţii şi demnităţii omului, valori fundamentale ocrotite atât prin tratate şi convenţii internaţionale, cât şi prin Legea fundamentală a statului român – Constituţia.

A. Obiectul infracţiunilor contra persoanei. În examinarea obiectului acestei categorii de infracţiuni va trebui să distingem între obiectul juridic generic al infracţiunilor contra persoanei, obiectul juridic specific fiecăreia dintre infracţiunile componente ale acestei categorii şi obiectul material al infracţiunii.

---

[1] Art. 135 C. pen. are denumirea „Condiţiile răspunderii penale a persoanei juridice", iar alin. (1) are următorul conţinut: „Persoana juridică, cu excepţia statului şi a autorităţilor publice, răspunde penal pentru infracţiunile săvârşite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice".

a) Obiectul juridic generic al infracţiunilor contra persoanei este format din ansamblul relaţiilor sociale a căror existenţă şi normală desfăşurare sunt condiţionate de ocrotirea vieţii, integrităţii corporale, sănătăţii, libertăţii şi demnităţii persoanei fizice împotriva faptelor de orice fel prin care s-ar aduce atingere acestor valori sociale deosebit de importante.

Infracţiunile contra persoanei, în general, au un ridicat grad generic de pericol social, determinat, pe de o parte, de importanţa relaţiilor sociale ce constituie obiectul protecţiei penale şi de gravele urmări pe care le poate avea pentru societate săvârşirea acestor infracţiuni, iar, pe de altă parte, de faptul că infracţiunile contra persoanei se realizează, de obicei, prin folosirea unor mijloace sau procedee violente şi au o frecvenţă deseori mai ridicată în raport cu alte categorii de infracţiuni[2]. Totodată, gradul de pericol social al acestor infracţiuni este determinat şi de urmările fizice şi psihice pe care acestea le au asupra persoanei fizice concretizate în prejudicii majore aduse vieţii, integrităţii corporale, sănătăţii, libertăţii şi demnităţii.

b) Obiectul juridic special al infracţiunilor contra persoanei este reprezentat de relaţiile sociale referitoare numai la unul dintre drepturile absolute ale persoanei, drept încălcat nemijlocit prin săvârşirea faptei incriminate (dreptul la viaţă, în cazul omorului, dreptul la libertate fizică, în cazul lipsirii de libertate în mod ilegal, dreptul la libertate psihică, în cazul ameninţării sau şantajului etc.).

c) Obiectul material. În ipoteza în care relaţiile sociale ocrotite de lege sunt vătămate prin exercitarea activităţii incriminate asupra corpului unei persoane, infracţiunile incluse în Titlul I din Partea specială a Codului penal au şi un obiect material, care constă în corpul victimei (corpul persoanei asupra căreia se exercită activitatea de ucidere, în cazul omorului sau de lovire, în cazul vătămării corporale, corpul persoanei de orice sex asupra căruia se exercită actul sexual de orice natură prin constrângere, în cazul violului etc.). Obiectul material lipseşte, însă, în situaţiile în care valoarea socială protejată de norma de incriminare nu se materializează – ex. infracţiunea de ameninţare (art. 206 C. pen.).

B. Subiecţii infracţiunilor

a) Subiectul activ nemijlocit al infracţiunilor contra persoanei, în general, nu este calificat, putând avea această calitate orice persoană fizică sau persoană juridică ce îndeplineşte condiţiile generale ale răspunderii penale. În unele cazuri, însă, subiectului activ nemijlocit i se cere, în afara condiţiilor generale, şi să aibă şi o anumită calitate; de exemplu, în cazul infracţiunii de ucidere ori vătămare a noului-născut – art. 200 C. pen., subiectul activ trebuie să aibă calitatea de mamă a nou-născutului; în cazul infracţiunii de rele tratamente aplicate minorului, subiectul activ nemijlocit trebuie să fie părintele sau orice persoană în grija căreia se află minorul.

La unele infracţiuni, o anumită calitate specială a făptuitorului atrage încadrarea faptei într-o variantă agravată a infracţiunii, ca, de exemplu: la traficul de minori, când subiectul activ nemijlocit este funcţionar public aflat în exerciţiul atribuţiilor de serviciu; la infracţiunea de omor, calitatea de soţ sau rudă apropiată duce la încadrarea faptei în violenţă în familie (art. 199 C. pen.), maximul special al pedepsei prevăzute de lege majorându-se cu o pătrime;

[2] V. Dongoroz şi colab., *Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1971, p. 171.

calitatea de părinte, tutore, curator ori de către cel care are în îngrijire persoana care cerşeşte atrage ridicarea nivelului de pericol social pentru infracţiunea de exploatare a cerşetoriei (art. 214 C. pen.) etc.

De regulă, infracţiunile contra persoanei se pot săvârşi în participaţie (pluralitate de subiecţi activi), fie că este vorba de participaţie proprie sau improprie. La unele infracţiuni nu sunt posibile toate formele de participaţie penală (de exemplu, la infracţiunea de ucidere ori vătămare a nou-născutului săvârşită de către mamă, unde subiectul activ poate fi doar mama aflată în stare de tulburare psihică).

b) Subiectul pasiv al infracţiunii este persoana fizică a cărei viaţă, integritate fizică, sănătate sau libertate a fost lezată prin săvârşirea faptelor incriminate.

În principiu, subiectul pasiv al infracţiunilor la care facem referire poate fi orice persoană fizică.

Totuşi, există şi infracţiuni la care subiectul pasiv trebuie să îndeplinească o anumită cerinţă sau calitate (de exemplu, la infracţiunea de vătămare a fătului, subiectul pasiv este fătul nenăscut, la infracţiunea de viol săvârşit asupra unui minor, în varianta de bază, subiectul pasiv este minorul care nu a împlinit vârsta de 16 ani etc.). La unele fapte contra persoanei, o anumită calitate a subiectului pasiv constituie o agravantă a infracţiunii (de exemplu, minoritatea subiectului pasiv/victimei determină încadrarea faptelor de trafic de persoane în infracţiunea de trafic de minori, limitele pedepselor fiind majorate).

C. Latura obiectivă

a) Elementul material la infracţiunile contra persoanei se realizează, de regulă, prin acţiune, aceasta fiind de o mare varietate, de exemplu: ucidere, lovire, ameninţare, act sexual, pătrundere, hârţuire sexuală, afirmare, imputare etc. Sunt infracţiuni la care elementul material se poate realiza numai prin acţiune, ca formă de manifestare a subiectului activ, de exemplu, violul, ameninţarea, şantajul etc.; la alte infracţiuni, elementul material poate consta şi într-o inacţiune (de exemplu, omorul, uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârşită de către mamă, lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate, uciderea din culpă).

Dacă mijloacele de săvârşire a faptei sunt, în general, indiferente pentru existenţa infracţiunilor contra persoanei, totuşi, în unele cazuri, folosirea anumitor mijloace condiţionează fie existenţa infracţiunii în varianta ei tipică (violenţa sau ameninţarea, în cazul şantajului, folosirea unei arme sau prin ameninţarea cu aceasta în cazul violului), fie existenţa unor variante agravate ale infracţiunii (făptuitorul are asupra sa o armă de foc, un obiect, un dispozitiv, o substanţă sau un animal ce pot pune în pericol viaţa, sănătatea ori integritatea corporală a persoanelor, în cazul infracţiunilor de lovire sau alte violente şi vătămare corporală).

De asemenea, dacă, de regulă, locul sau timpul săvârşirii faptei nu prezintă relevanţă, totuşi, la unele infracţiuni, o astfel de cerinţă caracterizează conţinutul faptei în forma ei tipică (fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuinţă sau încăpere ori dependinţă ţinând de aceasta, în cazul infracţiunii de violare a vieţii private), fie o variantă mai gravă a acesteia (săvârşirea faptei în timpul nopţii, în cazul violării de domiciliu ori în public în cazul vătămării corporale).

b) Urmarea imediată la infracţiunile contra persoanei constă fie în producerea unui rezultat prevăzut expres în norma de incriminare (moartea persoanei, în cazul infracţiunilor